

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

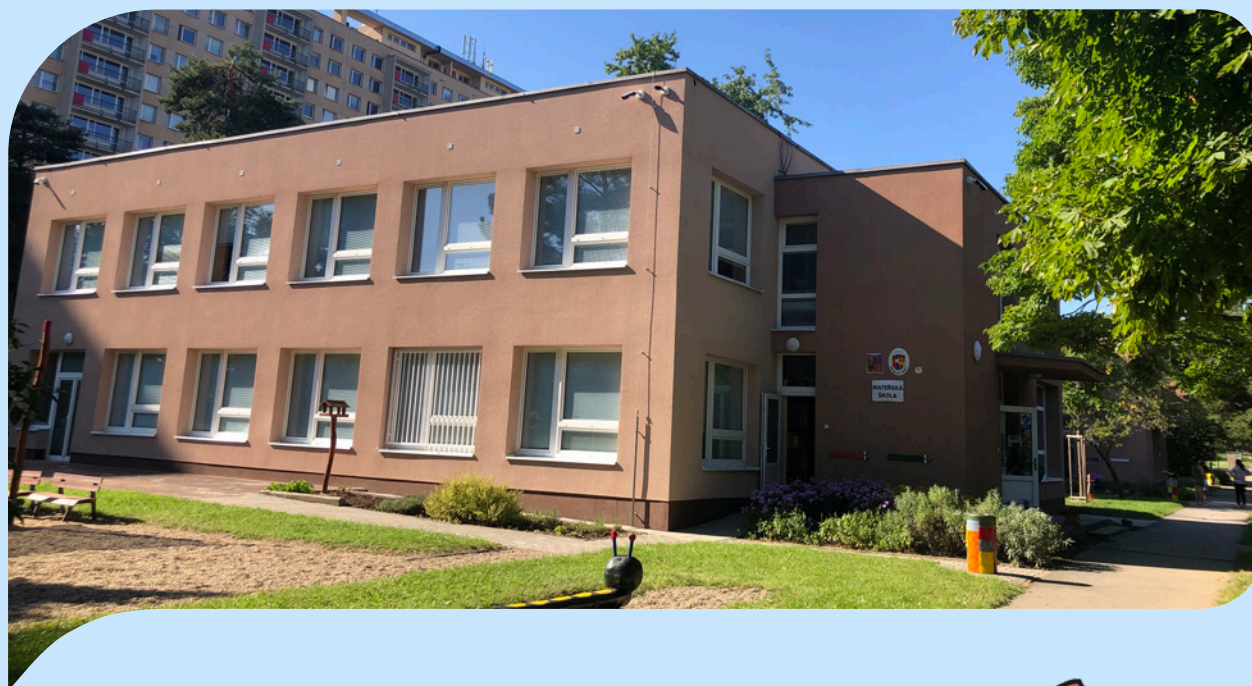

..META*~

PŘÍRUČKA PRO PEDAGOGY A DALŠÍ PRACOVNÍKY ŠKOLY

Začleňování vícejazyčných dětí

MŠ Chabařovická 2 – Praha 8

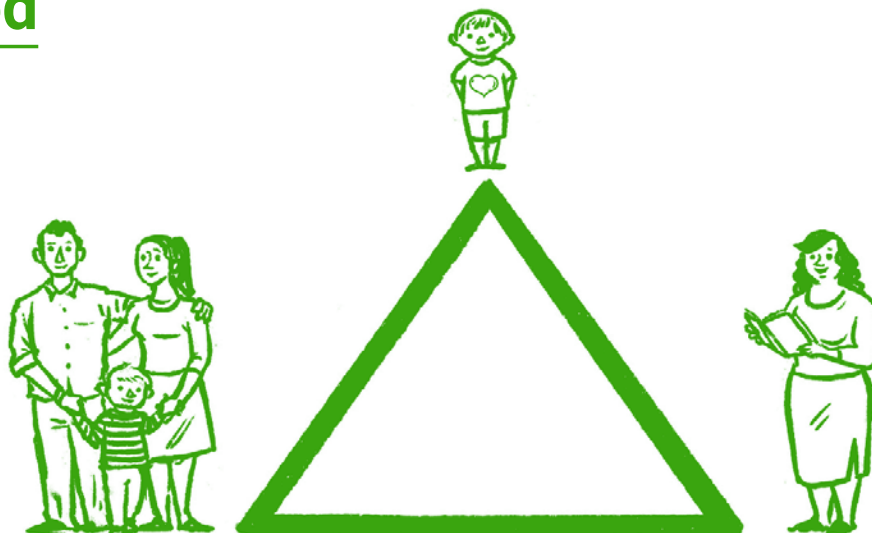
Chabařovická
Mateřská škola Praha 8

Obsah

<u>Úvod</u>	3
~ Představení MŠ Chabařovická	3
~ Pro koho je příručka určena	4
~ Legislativa a vymezení pojmů	4
~ Žák-cizinec, dítě s OMJ, nebo vícejazyčné dítě?	4
<u>Spolupráce s vícejazyčnou rodinou</u>	5
~ Harmonogram spolupráce s rodiči	6
~ Podpora vícejazyčných rodin	6
~ Komunitní aspekt školy	7
~ Interkulturní přístup ve spolupráci s rodinou	7
~ Komunikace s rodiči	8
<u>Nastavení mateřské školy</u>	9
~ Rozdělení kompetencí v MŠ	10
~ Sjednocení pedagogické praxe při začleňování vícejazyčných dětí	11
~ Práce s heterogenní třídou	12
~ Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP)	14
<u>Vícejazyčné dítě, dítě s migrační zkušeností ve třídě</u>	16
~ Dítě s migrační zkušeností a jeho specifika	17
~ Trauma informovaný přístup	18
~ Pyramida potřeb vícejazyčného dítěte	19
~ Jak podpořit adaptaci vícejazyčného dítěte?	20
~ Zapojení vícejazyčného dítěte do třídy	21
<u>Jazyková podpora vícejazyčných dětí</u>	22
~ Jazyková podpora v rámci práce s celou třídou	23
~ Další zásady práce s vícejazyčným dítětem v rámci celé třídy	23
~ Komunikace s rodiči – Co dělat, když...	24
~ Komunikace s dítětem – Co dělat, když...	25
<u>Závěr</u>	28
~ Organizace, na které se lze obrátit v rámci začleňování vícejazyčných dětí	28
~ Inspirace a doporučená literatura z organizace META, o. p. s.	29
~ Zdroje	29

Úvod

Příručka, kterou držíte v ruce, slouží jako osvědčený postup pro začlenění vícejazyčných dětí do kolektivu mateřské školy. Je vytvořena na míru mateřské škole a obsahuje postupy a metody práce doporučené organizací META, o. p. s., a zároveň popisuje dobrou praxi při začleňování vícejazyčných dětí v MŠ Chabařovická.

Doprovodným materiálem této příručky je dokument **Prezentace pro rodiče** (přeložený do několika jazyků), který MŠ zpracovala na základě svých specifických potřeb a je uložený na interním disku školy.

Je doplněn o **Nástroj pro určení jazykové úrovně u dětí předškolního věku a nečtenářů** (tzv. jazyková diagnostika) a metodickou příručku **Adaptační aktivity pro MŠ s dětmi s OMJ** (včetně obrazových příloh v tištěné podobě) pro snadnější adaptaci vícejazyčných dětí v povinném předškolním ročníku. Oba tyto materiály vznikly v rámci předchozích projektů METY, o. p. s.

Představení MŠ Chabařovická

Mateřská škola pavilonového typu se nachází v srdci pražského sídliště Ďáblice. Skládá se ze šesti věkově heterogenních tříd. Třídy jsou vybaveny hračkami a didaktickými pomůckami plně podporujícími hru pro každý věk, v každé třídě se nachází interaktivní tabule.

Svémi rozměry a zařízením odpovídají třídy aktuálním hygienickým normám pro předškolní věk. Budova je obklopena velkou zahradou se vzrostlými stromy, záhony, herními prvky a šesti pískovišti.

Ve vzdělávacím procesu je kladen důraz na prožitkové učení s akcentem na estetickou výchovu podporující osobnostní rozvoj každého dítěte.

Škola se účastní zajímavých projektů, například sociálně orientovaného „Povídej“ pod záštitou Mezi námi, o. p. s., (zaměřeného na propojování napříč generacemi) nebo „Se Sokolem do života“, programu na podporu pohybového rozvoje dětí. Mateřská škola má svoji keramickou pec a součástí vzdělávání jsou pravidelné lekce angličtiny ve spolupráci se vzdělávacím programem Wattsenglish.

Pro koho je příručka určena

Pro všechny pracovníky MŠ (učitele a učitelky, asistenty a asistentky pedagoga a další personál školy), kteří se podílí na začleňování vícejazyčných dětí do kolektivu mateřské školy. Cílem této příručky je popsat principy dobré

praxe při práci s dětmi s odlišným mateřským jazykem, sjednotit praxi v celém pedagogickém týmu a nabídnout metodickou podporu pro začínající pedagogy.

Legislativa a vymezení pojmů

Legislativní minimum ve vztahu k dětem s odlišným mateřským jazykem (OMJ)

Zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon)

- ~ definuje právo na vzdělání (§ 20, odst. 1 a 2)
- ~ definuje termín **žák-cizinec**
- ~ § 16 se věnuje vzdělávání žáků se SVP
- ~ zmiňuje bezplatnou přípravu žáků-cizinců, kterou definuje vyhláška č. 14/2005 Sb.

Vyhláška č. 14/2005 Sb., vyhláška o předškolním vzdělávání

- ~ určuje mateřské škole povinnost poskytnout **dětem-cizincům** v povinném předškolním vzdělávání **bez nutnosti vyšetření v ŠPZ jazykovou přípravu v rozsahu jedné hodiny týdně**, pokud má škola čtyři a více dětí-cizinců, pro které je předškolní vzdělávání povinné.

Metodické doporučení pro poskytování služeb ŠPZ

- ~ podrobně popisuje podpůrná opatření (PO) pro žáky s „nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka“.

Žák-cizinec, dítě s OMJ, nebo vícejazyčné dítě?

V legislativě je používán termín **žák-cizinec** (školský zákon, § 20), případně žák s nedostatečnou znalostí češtiny či žák z odlišného kulturního prostředí (vyhláška č. 27/2016 Sb.).

Rozšířený termín **dítě-cizinec** však není přesný, neboť zahrnuje jen děti s cizí státní příslušností, nikoli všechny děti a žáky s odlišným mateřským jazykem či jazyky.

V této příručce používáme kromě vžitého termínu **děti s OMJ** (s odlišným mateřským jazykem) také termín **vícejazyčné dítě**. Tento pojem poukazuje, na rozdíl od předchozích dvou, nikoli na nedostatky a odlišnosti, ale na potenciál, který děti s odlišným mateřským jazykem mají. K dětem s migrační zkušeností a s odlišným mateřským jazykem proto přistupujeme tak, aby svoji vícejazyčnost postupně rozvíjely.

Spolupráce s vícejazyčnou rodinou

Spolupráce s rodiči dítěte je jednou z důležitých podmínek pro začlenění dítěte do mateřské školy, u vícejazyčných rodičů to platí často dvojnásob. Zároveň bývá právě spolupráce s rodiči jedním z nejnáročnějších aspektů pedagogické práce. Proto by pedagogové měli vědět, kde čerpat inspiraci a na koho se obrátit o pomoc.

Český vzdělávací systém se může v mnoha ohledech lišit od systému, který znají rodiče ze země svého původu. Je proto důležité rodičům představit specifika českého předškolního vzdělávání. Velké rozdíly mohou panovat i v předškolním roce a v přestupu na základní školu. Rodiče mohou mít od české mateřské školy jiná očekávání, proto je důležité věnovat čas představení českého systému předškolního vzdělávání.

Praktické informace o chodu mateřské školy se rodiče dozví z prezentace, kterou obdrží při zápisu a jež je přeložena do několika jazyků. Tento dokument představuje rodičům harmonogram dne v MŠ, potřebné vybavení dítěte, stanovuje nároky MŠ na zdravotní požadavky a osvětluje rodičům kroky postupné adaptace.

Harmonogram spolupráce s rodiči

Termín	Akce
duben	~ den otevřených dveří
květen	~ zápis – vyřešení základní dokumentace, využití zaměstnanců, kteří hovoří cizími jazyky ~ poskytnutí základních informací o škole v mateřském jazyce zákonného zástupce (nebo v angličtině) ~ předání powerpointové prezentace o MŠ
červen	~ třídní schůzky pro zákonné zástupce nově přijatých dětí, využití zaměstnanců, kteří hovoří cizími jazyky
přípravný týden	~ návštěva zákonných zástupců a dítěte v přidělené třídě – seznámení s prostředím a učitelkami, seznámení s chodem třídy (dokument „Vaše třída“ v AJ nebo rodném jazyce), vyplnění „Dotazníku o dítěti“, prostor pro dotazy rodičů o MŠ
září	~ individuální třídní schůzka, konzultace powerpointové prezentace o MŠ, zodpovězení dotazů ~ adaptace dítěte dle adaptačního plánu
říjen–prosinec	~ průběžné předávání informací dle předchozí domluvy
leden	~ individuální schůzka, zhodnocení pokroku dítěte
únor–červen	~ průběžné předávání informací dle předchozí domluvy

Při úvodní schůzce s rodiči je potřeba:

- ~ zjistit **očekávání**, která od mateřské školy mají (s ohledem na skutečnost, že předškolní vzdělávání může mít v zahraničí rozdílné podoby a formy),
- ~ získat **informace o dítěti** (např. správná výslovnost jména, alergie a jiná omezení, zájmy apod.),
- ~ předat rodičům **základní informace** o MŠ (v jejich jazyce nebo angličtině).

Podpora vícejazyčných rodin

Pro nově příchozí rodiny jsou velmi často začátky v nové zemi velice náročné: řeší jazykovou bariéru, úřední záležitosti, novou práci, bydlení. Mohou mít za sebou traumatizující zážitky, zažívají stesk po domově. Mateřská

škola může proto rodině nabídnout **kontakty na profesionální organizace**, které se zaměřují na psychosociální podporu, poradenství pro migranty a migrantky či kurzy češtiny. Kontakty se nachází v závěrečné kapitole příručky.

Komunitní aspekt školy

Rodiny s migrační zkušeností pravděpodobně ztratily svoje sociální zázemí, rodinu, přátele i komunitu. MŠ pořádá aktivity komunitního charakteru (jako je zahradní slavnost – na začátku školního roku; tvoření s rodiči ve třídě – o Vánocích, na jaře; besídky).

Pro nově příchozí rodinu jsou takové akce jednou z prvních příležitostí **zapojit se do komunitního života** v nové společnosti.

Zároveň je důležité si uvědomit, že výchova a vzdělávání jsou kulturně podmíněné, v některých zemích není běžné, že školy mají i komunitní, nejen vzdělávací charakter. Pro jiné rodiče může být školní besídka marginální, nepodstatnou aktivitou, na kterou si ve své zaneprázdněnosti nenajdou čas. Je důležité, aby pedagogové trpělivě aktivity komunitního charakteru nabízeli a nenechali se odradit počátečním odmítnutím či nezájmem.

Interkulturní přístup ve spolupráci s rodinou

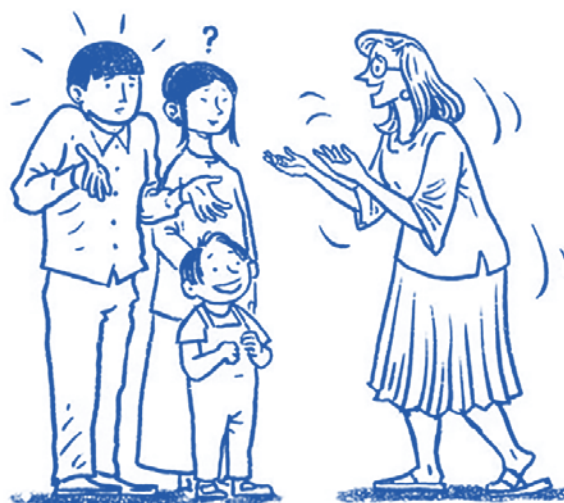
Pokud je spolupráce s rodiči dobrá, může být pro všechny velmi přínosné požádat je, aby třídu nebo celou školu seznámili s některými svátky nebo slavnostmi, které slaví doma.

Pro učitele je také důležité vědět, jaké svátky a slavnosti se v rodinách slaví (nebo naopak neslaví).

Ve škole také vytváříme společnou kulturu slavení, osvojujeme si svoje společné tradice a zvyky. Díky těmto třídním či školkovým rituálům, svátkům a slavnostem vytváříme novou komunitu, a děti tak mohou pocítit, že někam patří, jsou součástí třídy, školy. **Mohou začít zapouštět kořeny.** Zároveň je důležité si uvědomit, že proces „zakořenění“ je postupný, individuální, může trvat i několik let.

V rámci **interkulturní výchovy** tak můžete uspořádat oslavu vietnamského Nového roku, Chanuky nebo pravoslavné Paschy, či jakoukoliv jinou rodinnou slavnost. Cílem těchto aktivit není jen předávat informace „o těch druhých“ (Vietnamcích, Židech či Rusech), ale **budovat otevřenost a porozumění různým kulturním interpretacím**. Vycházejme spíše ze situace jednotlivých rodin – každá rodina má svoje vlastní zvyky a tradice (i v rámci jedné kulturní či náboženské oblasti). Některé zvyky sdílíme (například všichni slavíme narozeniny, začátek nového roku), jiné rodinné, náboženské či kulturní tradice jsou rozdílné. Cílem interkulturní výchovy je chápat různorodost jako pozitivní a obohacující jev.

Komunikace s rodiči

Zásady komunikace s rodiči, kteří nehovoří česky:

- ~ Při ústní komunikaci by měl pedagog přizpůsobit svůj projev možnostem rodičů: používat kratší věty, přizpůsobit tempo řeči, ověřovat porozumění.
- ~ Stejně jako při komunikaci s vícejazyčnými dětmi i s jejich rodiči lze využít principy vizualizace a názornosti (např. používat obrázky, informační letáky apod.).
- ~ V případě potřeby lze pro komunikaci s rodiči zajistit tlumočníka, seznam organizací poskytujících bezplatné služby tlumočnicků se nachází na konci příručky.
- ~ S rodiči je potřeba předem domluvit formu komunikace:
  - SMS – informace od třídní učitelky (aby si rodiče mohli zprávu přeložit),
  - e-mail – ve výjimečných případech posílá důležité informace ředitelka MŠ,
  - od školního roku 2023/2024 využívá mateřská škola pro komunikaci s rodiči aplikaci Lyfle; je důležité se ujistit, aby rodiče měli aplikaci nainstalovanou a věděli, jak ji používat,
  - všechny podstatné informace se nachází také na nástěnkách jednotlivých tříd, podle potřeby mohou být důležité informace na nástěnce přeloženy do angličtiny.

Pedagogové by měli v průběhu školního roku:

- ~ průběžně poskytovat zpětnou vazbu o dítěti (o jeho adaptaci a začlenění, o jeho pokroku, vývoji řeči, školní zralosti a připravenosti, případně o odkladu školní docházky); k tomu mohou sloužit informační schůzky a konzultace pro rodiče,
- ~ pravidelně rodiče informovat o následujících týdenních tématech, případně jim poskytnout text příběhu či písni, se kterou ve třídě pracují,
- ~ aktivně zapojovat rodiče do dění v MŠ (akce školy, třídní schůzky apod.).

Nastavení mateřské školy

Cílem pedagoga v mateřské škole je vytvořit takové prostředí, aby se mohlo každé dítě ve třídě cítit přijímané ve své jedinečnosti (i jinakosti), mohlo se rozvíjet dle svých individuálních možností a aby byly naplněny jeho vzdělávací potřeby. Nejdůležitějším úkolem pedagoga v inkluzivním prostředí je pak **hledat** (a neustále obnovovat) **rovnováhu mezi potřebami jednotlivých dětí a potřebami třídy jako celku**.

Pedagog nesmí opomíjet ani své vlastní potřeby. To vše pro něj může být velkou výzvou, je proto důležité, aby nacházel dostatek opory, ať už v procesním nastavení (např. v dobře nastaveném adaptačním plánu či plánu inkluze), anebo ve spolupráci s dalšími kolegy a odborníky (s AP, vedením MŠ, v externí spolupráci s PPP/SPC apod.). **Inkluzivní prostředí nemůže dobře vytvořit jediný člověk.**

Velmi důležitá je proto v MŠ komunikace mezi pedagogem a AP, vyjasnění rolí a kompetencí.

Rozdělení kompetencí v MŠ

Ve školním roce 2023/2024 mateřská škola nedisponuje pozicí koordinátora inkluze. Inkluze dětí s odlišným mateřským jazykem tedy probíhá v **kompetenci třídních učitelů**. Ředitelkou pověřený zaměstnanec MŠ zaškolí nové zaměstnance a seznámí je s touto příručkou.

Ve škole je zaměstnáno několik asistentů pedagoga, kteří pomáhají vytvářet inkluzivní prostředí. Náplň práce pedagoga a asistenta pedagoga je definována v tabulce níže a vychází z platné legislativy dle **vyhlášky č. 27/2016 Sb.**

Pedagog

Je podřízen řediteli a zástupci ředitele, samostatně zajišťuje:

- ~ přímou a nepřímou pedagogickou činnost při výchově a vzdělávání a při činnostech souvisejících se vzděláváním v souladu s ŠVP
- ~ organizaci vzdělávání a činností souvisejících se vzděláváním v souladu s ŠVP (např. škola v přírodě, soutěže)
- ~ BOZ dětí při výchově a vzdělávání a při činnostech souvisejících se vzděláváním
- ~ vedení školní matriky, školní dokumentace, včetně evidence vývoje dítěte
- ~ spolupráci se zákonnými zástupci dětí (rodičovské schůzky, hovorové hodiny)
- ~ spolupráci zejména s PPP, OSPOD, Policií ČR
- ~ ochranu osobních údajů dětí
- ~ návrh změn ŠVP, tematických plánů
- ~ návrhy ke zpracování plánů činnosti školy (dlouhodobých, krátkodobých)
- ~ podklady pro zpracování výročních zpráv

Asistent pedagoga

Jeho práce se odvíjí od pokynů daného učitele, zákonem je stanovena takto:

- ~ pomocné výchovné práce zaměřené na podporu pedagoga, pomocné organizační činnosti při vzdělávání
- ~ pomocné výchovné práce spojené s nácvikem sociálních kompetencí žáků
- ~ pomoc při adaptaci žáků na školní prostředí
- ~ pomoc při komunikaci s žáky, zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází
- ~ nezbytná pomoc žákům při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou
- ~ pokud vykonává přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově, tak pouze podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele

Sjednocení pedagogické praxe při začleňování vícejazyčných dětí

Mateřská škola má vypracované desatero dobré praxe pro začleňování dětí s odlišným mateřským jazykem, s nímž se celý pedagogický tým seznámil. Toto desatero je graficky zpracováno (ve formě plakátu A3) a je k dispozici v každé třídě.

Desatero pro začleňování

1. S rodiči navážeme osobní kontakt (domluvíme individuální schůzku).
.....
2. Komunikace s rodiči
  - a) Nástěnka pro rodiče, kteří nerozumí dobře česky
– dbáme na názornost (obrazovou podporu):
    - ~ seznámení s personálem – kdo se o děti stará,
    - ~ jaký je průběh dne,
    - ~ místo pro důležité vzkazy...
  - b) Zjednodušení komunikace – preferujeme písemnou formu (e-mail, SMS).
.....
3. V průběhu školního roku nabízíme rodičům individuální konzultace, pokud je potřeba, přizveme ke schůzce interkulturního pracovníka nebo tlumočnicka.
.....
4. Seznámíme rodiče dětí s tradiční českou kuchyní, aby věděli, co jejich děti dostávají obvykle ke svačině či k obědu – opět si pomůžeme obrázky.
.....
5. Připravíme prostředí třídy s ohledem na vícejazyčné děti – obrázkový denní režim, vizualizovaná pravidla, průhledné krabice, obrázky a piktogramy (co kam patří a kde se co dělá).
.....
6. Po domluvě s kolegyní ve třídě sjednotíme některé metodické postupy např. u ranního kroužku, svačiny, oběda, ukládání do postýlek apod.
.....
7. Zjednodušíme a sjednotíme pokyny s kolegyní ve třídě, pokud máme asistentku, tak i s ní.
.....
8. Častěji v programu dne zařazujeme aktivity nezávislé na jazyku – pohybové, kreativní, hudební aktivity.
.....
9. Podpora vícejazyčnosti ve třídě – učíme se i některá slovíčka v jazyce dětí, které máme ve třídě, např. krátké básničky, písničky nebo pozdravení, ve třídě můžeme vytvořit zeměpisný koutek nebo interkulturní nástěnku.
.....
10. Vícejazyčným dětem se věnujeme individuálně cca 10–15 minut denně – povídáme si s nimi, prohlížíme si společně knížku, hrajeme hry a podobně – sledujeme jejich jazykový vývoj a vypracováváme jim plán pedagogické podpory (PLPP). Jejich jazykové pokroky zapisujeme do portfolia.
.....

Práce s heterogenní třídou

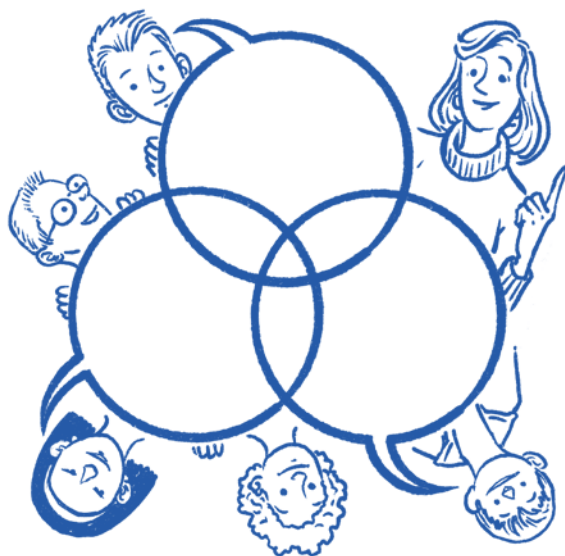
Pedagogičtí pracovníci se dohodnou na **přizpůsobení jazyka**, který v komunikaci s dětmi používají. Je důležité:

Sjednotit pedagogické pokyny v rámci třídy, dodržovat jednoduchost pokynů a sjednotit systém pochval.

V pedagogickém týmu si domluvit, jaké základní fráze a instrukce používáme. Výrazy „ted' si dáme svačinku“, „půjdeme se najíst“ a „jdeme se nasvačit“ odkazují sice ke stejné činnosti, ale pro dítě s OMJ mohou být velmi matoucí. Vhodnější je jednoduché sdělení „bude svačina“, které používají všichni učitelé i AP.

Nepoužívat zdrobněliny, expresivní a nonsensová slova v komunikaci.

Slova jako hačat, papat, hajat mohou být pro vícejazyčné děti neznámá a matoucí. Také je potřeba najít vhodné písně a básně. Mnohé dětské písně běžně používané ve třídě obsahují nonsensová slova a zdrobněliny, při práci s dětmi s odlišným mateřským jazykem je vhodné je vysvětlit nebo nahradit jinými (v případě zdrobnělin) frekventovanějšími slovy stejného významu.

Mateřská škola má šest heterogenních tříd. Věkově a jazykově **smíšené skupiny** považuje škola za **přínosné** pro optimální začlenění (nejen) vícejazyčných dětí, ale i dětí se SVP. Různorodost je ve škole vítanou hodnotou.

Výhody práce s heterogenní skupinou ve vztahu k dětem s odlišným mateřským jazykem

Rozvoj sociálních a komunikačních kompetencí

Heterogenní skupina umožňuje dětem rozvíjet sociální dovednosti, jako jsou sdílení, spolupráce a porozumění druhým. Různorodost kolektivu umožňuje dětem vidět, že každý má své kvality a schopnosti, a podporuje děti v rozvoji porozumění odlišným způsobům komunikace.

Rozvoj emoční inteligence

V heterogenní skupině se děti snadněji naučí respektovat a oceňovat rozdíly, vyjadřovat své emoce a lépe porozumí tomu, že každý má vlastní způsob uvažování a chování. Díky tomu, že si navzájem pomáhají, si rovněž posilují vlastní sebevědomí. Vícejazyčné dítě může v heterogenní skupině snáze najít své místo, kde se cítí akceptováno a zapojeno do kolektivu.

Podpora inkluzivního prostředí

Heterogenní skupina vytváří dobrý základ pro to, aby se děti naučily, že každý je vítán bez ohledu na schopnosti či původ. Je důležité, aby si všechny děti vytvořily vlastní kulturní identitu. Heterogenní skupina může dětem pomoci získat větší respekt pro odlišné kultury či způsoby života. Děti se naučí vnímat rozdíly mezi sebou jako přirozené, vnímají, že každý z nich je v něčem výjimečný.

Podpora procesu učení

Heterogenní skupina umožňuje učiteli vytvořit vzdělávací plány, které jsou přizpůsobeny různým potřebám a schopnostem dětí, čímž se dosáhne lepšího vzdělání pro každé dítě. Výhodou také je, že děti se učí od sebe navzájem, což podporuje jejich kladný vztah k učení obecně.

Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP)

PPP poskytuje pedagogicko-psychologické poradenství dětem a mládeži (cca 3–18 let) se speciálními vzdělávacími potřebami (specifické poruchy učení a chování, nadaní žáci, děti a žáci s OMJ). Jedná se o ambulantní službu.

Mezi standardní činnosti PPP patří:

- ~ posouzení zralosti žáků na školu,
- ~ návrhy podpůrných opatření,
- ~ psychologické vyšetření žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- ~ zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáků,
- ~ participace na tvorbě IVP,
- ~ depistáž,
- ~ metodická podpora škoře,
- ~ poradenské služby žákům, zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům.

Podpůrná opatření ve vztahu k dítěti s odlišným mateřským jazykem

1. stupeň podpůrných opatření

Děti, které mají pokročilou znalost českého jazyka, a stačí tedy jen mírná úprava v režimu výuky. Je třeba vyhotovit PLPP (viz příslušný vzor PLPP) a ten každé 3 měsíce vyhodnotit. Učitelka se dítěti věnuje individuálně každý den, alespoň 10 min za využití pomůcek, které ve třídě jsou.

2. stupeň podpůrných opatření

Děti, jejichž jazyková úroveň je nedostatečná. Podpůrná opatření jsou poskytována na základě doporučení školského poradenského zařízení (pravděpodobně PPP) se souhlasem rodičů. Finanční podpora je nárokovatelná. Je třeba vyhotovit PLPP, a pokud dítě dosáhlo předškolního věku, informovat rodiče o vhodnosti navštěvovat „jazykové chvílky“. Kromě pravidelných 10 minut, kdy se učitelka věnuje dítěti individuálně, je vhodné zařadit používání komunikačních karet a grafické znázornění denního režimu.

3. stupeň podpůrných opatření

Dítě s neznalostí češtiny má nárok na podpůrné opatření v podobě asistenta pedagoga. Pokud dítě dosáhlo předškolního věku, je vhodné doporučit rodiči navštěvovat „jazykové chvílky“. Používání komunikačních karet a grafické znázornění denního režimu je v tomto stupni nezbytností.

Vyšetření v PPP navrhuje třídní učitel. Jak postupovat při jeho zařizování:

- ~ získat souhlas zákonného zástupce dítěte,
- ~ vyplnit „Předškolní dotazník“, nechat podepsat zákonným zástupcem a odevzdat ředitelce MŠ,
- ~ kopii „Předškolního dotazníku“ založit do portfolia dítěte, originál odevzdat zákonnému zástupci,
- ~ zákonný zástupce si domluví termín v PPP (PPP je povinna termín stanovit nejdéle 3 měsíce od podání žádosti),
- ~ kontakt na PPP: www.ppppraha7a8.cz,
- ~ učitel může rodičům předat **informační leták o ŠPZ**, který je v MŠ k dispozici v několika jazycích.

Mateřská škola úzce spolupracuje se ZŠ Burešova, která je spádovou školou pro většinu jejích dětí. Děti v předškolním roce navštěvují přípravný kurz – 10 lekcí probíhajících v odpoledních hodinách. Kurz je většinou veden učitelkou, která děti povede i v první třídě. Děti tak mají možnost seznámit se s prostředím základní školy a jejím režimem a třídní učitelka lépe pozná děti, které budou navštěvovat 1. třídu.

Předškolní děti z MŠ navštěvují den otevřených dveří v ZŠ Burešova.

Vícejazyčné dítě, dítě s migrační zkušeností ve třídě

Když do MŠ nastupuje **dítě s migrační zkušeností**, nemusí být ztráta jazykové kompetence zdaleka jedinou potíží, s níž se vyrovnává. Nově příchozí děti mohou zažívat více či méně intenzivní pocity osamělosti, zmatení, kulturního šoku, bezmoci či vyčerpání. Tento fenomén je v literatuře popsán jako **vykořenění** (uprooting).

Vykořeněné dítě je velmi citlivé a zranitelné a potřebuje v procesu adaptace a zapouštění kořenů v nové kultuře povzbudit a podpořit. Pedagogové, kteří s dětmi s migrační zkušeností pracují, by tedy měli být v této oblasti vzdělaní, aby jim mohli poskytnout dostatečnou oporu a pomoc.

Dítě s migrační zkušeností a jeho specifika

Kvůli přechodu mezi různými kulturami a zvyky je dítě s migrační zkušeností potenciálně vystaveno specifickým výzvám. To může vést k různorodým emocionálním a behaviorálním

projevům, a proto je důležité, aby byly jeho potřeby pochopeny a zohledněny ve vzdělávání, aby byl co nejvíce podpořen zdravý vývoj dítěte.

Mezi specifika dětí s migrační zkušeností patří:

Jazyková bariéra

Dítě se často potýká s obtížemi v komunikaci, což může vést k pocitu frustrace a zejména na vyčerpání. U dítěte vzniká potřeba „odpojit se“ od neustálého toku nových podnětů.

Jak můžeme dítě podpořit: *Umožnit dítěti odpočinek v relaxačním koutku v průběhu celého dne. Dítě s OMJ může ztrátu jazykové kompetence pociťovat méně palčivě, pokud je jeho vícejazyčnost podporována při práci s celou třídou. Při práci s celou třídou se např. můžeme naučit několik slov v jazyce dítěte a obohatit tak jazykové vnímání celé třídy.*

Ztráta přátel (či dokonce rodiny)

Dítě ztrácí kontakt s lidmi, kteří zůstali v původní zemi, což jej vede k pocitu osamění, izolace.

Jak můžeme dítě podpořit: *Důležitá je práce s celou skupinou – důraz na aktivity, které posílí sociální dynamiku skupiny. Je dobré dítě začlenit do menší skupiny, např. odpolední kroužek nebo využití „jazykové chvíle“.*

Identita

Dítě může mít problém s adaptací na novou kulturu, nové a jiné pro něj může být například jídlo, zvyky, hodnoty či náboženství. Pokud dítě ovlivňuje více kultur, je možné, že to povede ke zmatení dítěte ohledně jeho vlastní kulturní identity.

Jak můžeme dítě podpořit: *Zřízení interkulturní nástěnky, využití mateřského jazyka dítěte při práci s celou třídou, pořádání aktivit podporujících interkulturní výchovu – jako např. „Mezinárodní týden“ (břišní tance, bubnování, ochutnávka zahraniční kuchyně atd.).*

Trauma

Emocionální zdravé dítěte může být rovněž narušeno traumatem z války, pronásledování či jiného násilí. Proto je i tuto možnost nutné zohlednit v přístupu k dítěti.

Jak můžeme dítě podpořit: *Zásadní je znalost historie dítěte, odkud přišlo a jaké zažilo ztráty. Důležité je podpořit pocit bezpečí a sounáležitosti, projevit intenzivní zájem o dítě. Při známkách závažných psychologických obtíží doporučit rodičům odborné psychologické služby.*

Trauma informovaný přístup

V pomáhajících profesích se začíná prosazovat způsob komunikace a poskytování podpory, který se nazývá **trauma informovaný přístup**. Také pedagogové by měli počítat s tím, že děti (zdaleka nejen s migrační zkušeností) mohou prožívat traumata, jež výrazně ovlivňují jejich prožívání, chování i způsob komunikace. Učitelé ve škole samozřejmě nemohou nahradit práci dětského psychologa či psychoterapeuta, zároveň však mají možnosti, jak dítě v náročné situaci podpořit.

Děti tráví ve školách velké množství času, pedagogové tak mají příležitost vybudovat s dítětem vztah důvěry a vytvářet situace, v nichž se dítě cítí v bezpečí a duševní pohodě.

Důležité také je, že jsou pedagogové obeznámeni s tím, jakými způsoby se může prožité trauma projevit, a umí **vidět za těmito projevy** (nenaplněné) **potřeby** dětí.

Nejobvyklejší projevy spojené se zkušeností migrace a vykořenění

Izolovanost dítěte a neschopnost komunikace

Je však zcela běžné a přirozené, že dítě s odlišným mateřským jazykem prochází tzv. tichým obdobím (kdy nemluví, hovoří pouze ve své mateřštině anebo jen šeptá). Z hlediska osvojování nového jazyka je toto období velmi důležité, neboť je dítě obklopené jazykem, slyší jeho intonaci, získává pasivní slovní zásobu, seznamuje se novými kulturními vzorci. Délka této fáze je velmi individuální, může trvat několik týdnů až měsíců. Při pozorování dítěte je v tomto období potřeba zaměřit se i na jeho neverbální projevy pro posouzení, zda si ve třídě – i přes tiché období, kterým prochází – dokáže najít své místo.

Náročné, agresivní chování

U některých dětí může jazyková či kulturní bariéra vyústit z frustrace (kvůli nepochopení a nemožnosti se vyjádřit) v agresivní chování. Ačkoli to vůbec nemusí být na první pohled zřejmé, agresivní projevy mohou u dítěte ukazovat na velkou vnitřní nejistotu, hledání svého místa ve třídě, ale také na závažnější příčiny. Pokud se dítě projevuje agresivně, je potřeba zajistit způsoby, kterými může agresivitu bezpečným způsobem vybit: fyzickou aktivitou (např. na boxovacím pytli), arteterapeutickými technikami (u mladších dětí může výborně posloužit práce s keramickou hlinou, modelínou, velkoformátové výtvarné vyjádření).

Odmítání nové kultury a jazyka

Dítě s migrační zkušeností může být velmi demotivované a frustrované, neboť si cestu do jiné země (zásadní zásah do svého života) samo nezvolilo, rozhodla za něj rodina. Tato ztráta rozhodovací kompetence o svém vlastním životě může vést až k naprostému odmítání nové kultury, nechuti učit se nový jazyk a přijímat nové kulturní vzorce.

Dítě, které se projevuje agresivně, na sebe přirozeně poutá pozornost a pedagogové jsou nuceni se mu věnovat. **Podporu** však většinou **potřebují i ty děti s migrační zkušeností, které jsou „hodné“ a bezproblémové.** „Boj“, navenek neviditelný, se může odehrávat v jejich nitru.

Pyramida potřeb vícejazyčného dítěte

Aby byly pro dítě vytvořeny ideální podmínky pro výchovu a vzdělávání, měli bychom myslet na to, aby se děti i dospělí cítili v prostředí mateřské školy „dobře, spokojeně, jistě a bezpečně“ (RVP PV, s. 32).

Psychická pohoda dětí (ale i pedagogů), **pocit bezpečí a jistoty** je základním předpokladem pro jakékoliv učení. Také dobrá **adaptace** je nezbytným předpokladem pro další zapojení dětí do činností a pro rozvoj učení.

Specifickou potřebou dítěte s OMJ je podpora jeho jazykových kompetencí. Obě tyto oblasti – **pocit pohody a jazykové porozumění** – spolu úzce souvisí, a až když jsou tyto oblasti naplněny, můžeme očekávat, že se dítě začne učit.

Při nastavování adaptace dítěte s odlišným mateřským jazykem je potřeba zajistit **komunikaci** týkající se **základních potřeb** dítěte. Dobrým pomocníkem zde mohou být komunikační karty. Ukázky základních karet mohou dostat rodiče už při informační schůzce, aby si s dětmi vyzkoušeli jejich použití. Při práci s vícejazyčnými dětmi je vhodné pracovat s **vizualizací** – graficky znázornit režim dne, pracovat s piktogramy, při čtení pohádek či vyprávění příběhů doprovázet mluvené slovo obrázky. Vhodně vizualizovat lze i pravidla MŠ.

Jak podpořit adaptaci vícejazyčného dítěte?

Aplikovat adaptační plán

- ~ Před nástupem do MŠ umožnit rodiči návštěvu třídy spolu s jeho dítětem a zprostředkovat seznámení s třídními učitelkami (případně s asistentem pedagoga) a provozním personálem.
- ~ Doporučit rodičům, aby si dítě přineslo z domova svou plyšovou hračku.
- ~ Nastavit spolu s rodiči pozvolnou adaptaci:
  - první den příchod ideálně do 8:00, dítě stráví čas ve třídě společně s rodičem, a to nejdéle do svačiny,
  - během prvního týdne se pobyt postupně prodlužuje, nejdéle však do 10 hodin, rodič může na dítě čekat v šatně nebo na zahradě mateřské školy,
  - v následujícím týdnu se pobyt dítěte postupně prodlužuje až do oběda,
  - v okamžiku, kdy dítě zvládá dopolední pobyt, je možné přistoupit k odpolednímu spání.
- ~ Od začátku adaptace dítěti vysvětlovat (vizualizovat) pravidelné denní aktivity a vytvářet rituály (např. společné přivítání, pohybová chvilka, svačina, činnosti, pobyt venku, oběd, odpočinek aj.).
- ~ Co nejdříve se snažit dítě zapojit do třídního kolektivu, případně vytvořit skupinu dětí, ve které by si vícejazyčné dítě mohlo najít své místo.

Podpořit přátelské vztahy ve třídě

- ~ Děti se nejlépe učí jedno od druhého. Učitel může cíleně podpořit přátelské vztahy mezi dětmi. Poměrně často se stává, že se nového dítěte (nejen s odlišným mateřským jazykem) „ujme“ jeho spolužák, provádí ho po třídě, seznámí ho s organizací hraček, s pravidly třídy.
- ~ Učitelé takovýto vztah přátelství/patronství cíleně podporují, je totiž přínosný pro obě strany. Dítě, pro které je prostředí mateřské školy nové a neznámé, se přirozeněji ve třídě zorientuje a dítě, jež se ujalo role „provádějícího“ patrona, trénuje empatii, posiluje prosociální vzorce chování.
- ~ Je však důležité, aby tento vztah nebyl pro děti příliš zatěžující.

Využívat (vhodné) adaptační aktivity

- ~ Například seznamovací hry, hry na podporu spolupráce, vhodné aktivity nezávislé na jazyku (např. tanec, pohybové hry, tvoření).

Využívat obrázkový denní režim

- ~ Procházet ho každé ráno s dítětem.
- ~ Denní režim ve školce (obrázkové karty z nakladatelství Pasparta) je k dispozici v každé třídě mateřské školy.

Oddělovat jednotlivé aktivity

- ~ Upozornit na změnu aktivity nikoli slovně, ale pomocí nějakého zvukového signálu (např. zvoneček, písnička).

Zapojení vícejazyčného dítěte do třídy

Jak rychle a jak dobře se dítě zapojí do kolektivu třídy, závisí na mnoha faktorech – na věku dětí, klimatu ve třídě a dynamice skupiny, na povaze a založení vícejazyčného dítěte. **Mnohé faktory pedagog ovlivnit nemůže.** Někdy se ve třídě sejde několik dětí hovořících stejným jazykem, které se přirozeně sdružují společně a vytvářejí menší skupinky. Zapojení takovéto „enklávy“ do celé třídy je náročnější. Jindy je dítě s odlišným mateřským jazykem velmi introvertní, umí být téměř „neviditelné“ a má tendenci se kolektivu spíše stranit.

Co však pedagog může zásadním způsobem ovlivnit, je způsob, jakým se o vícejazyčných dětech a dětech s migrační zkušeností ve třídě mluví a jakým způsobem se k jejich odlišnosti ve třídě stavíme. Už samotné představení dítěte je velmi důležité. Učitelka může

zdůraznit, že dítě je cizinec a nemluví česky. V takové třídě spolužáci dítěte často ani nevědí, jakým jazykem tedy dítě mluví, a vnímají jej jen **skrze neznalost češtiny**. Naproti tomu když se děti seznámí se zemí, odkud jejich spolužák pochází, naučí se několik slov v jeho jazyce (např. pozdravit, napočítat do pěti, jednoduchou písničku), o svého vícejazyčného spolužáka projeví zájem – vícejazyčné dítě zakusí **pocit důležitosti**, vlastní hodnoty.

Pro podporu začlenění vícejazyčných dětí je možné si ve třídě na mapě ukázat zemi jejich původu, ukázat si vlajku, pustit si písničku nebo pohádku v jazyce těchto dětí. Ve spolupráci s neziskovými organizacemi lze pro děti připravit multikulturní program (např. Inbáze, z. s., organizuje tzv. Bedýnky příběhů).

Co může třídní učitel udělat před nástupem vícejazyčného dítěte do MŠ?

- ~ Připravit prostředí třídy (např. v šatně vyvěsit fotky zaměstnanců, kteří se podílí na výchovně-vzdělávacím procesu dítěte, vizualizovat pravidla třídy, zřídit interkulturní nástěnku).
- ~ Připravit komunikační karty a obrázkový denní režim.
- ~ Seznámit se se vzdělávacím systémem a kulturními zvyklostmi **země**, ze které dítě pochází.

Jazyková podpora vícejazyčných dětí

Při poskytování jazykové podpory dítěte s odlišným mateřským jazykem postupuje mateřská škola následovně.

1. Na základě jazykové diagnostiky vyhodnotí pověřená učitelka formu, frekvenci a míru podpory. Zjistí, jaké **konkrétní oblasti slovní zásoby** dítěti chybí a jaké **gramatické jevy** nemá osvojené. Nástroj na určení úrovně jazykových znalostí dětí v mateřské škole a pro nečtenáře (jenž je součástí příručky) pomůže pedagogům určit **pasivní slovní zásobu** a míru porozumění. Tuto jazykovou diagnostiku je vhodné provádět opakovaně (ideálně 2x ročně) a pozorovat pokrok dítěte.
2. Dítěti je poskytována jazyková podpora individuálně nebo v jazykových chvílích, případně je navázána spolupráce s asistentem pedagoga.
3. Rodiče dětí předškolního věku informovat o projektu „jazykové chvílky“ a předat kontakt na zodpovědnou osobu.

Jazyková podpora v rámci práce s celou třídou

Třídní učitelky přizpůsobí řízené činnosti pro vícejazyčné děti. Důležité je také **ověřovat, zda dítě dané činnosti rozumí**. Děti se do velké míry učí nápodobou. Tento princip může být velmi užitečný, např. když je potřeba, aby se všechny děti oblékly a šly na zahradu. I dítě, které plně nerozumělo pokynům vyučující, se podle příkladu ostatních oblékne. Úskalí tohoto učení nápodobou nastává ve chvíli, kdy vícejazyčné dítě nepochopí smysl

řízené činnosti nebo hry a pouze napodobuje chování svých spolužáků. V takovém případě nemá z činnosti potěšení a většinou ani užitek, protože mu uniká její smysl.

Při řízené činnosti tedy pedagogové dbají na názornost – instrukce a pravidla hry nejen vysvětlují, ale také názorně předvádějí (např. za pomoci obrázků, práce s maňáskem apod.) a ověřují porozumění.

Další zásady práce s vícejazyčným dítětem v rámci celé třídy

- ~ **Probrat aktivitu s dítětem předem**
Např. naučit se s dítětem potřebnou slovní zásobu (za pomoci vizualizace), vysvětlit si pravidla hry nebo aktivity. Je-li ve třídě AP, může se tohoto úkolu ujmout.
- ~ Při práci **v menších skupinách** vícejazyčné děti přiřazovat ke skupince starších nebo klidnějších dětí
- ~ Je-li to možné, spolupracovat při začleňování dětí s **asistentem pedagoga**
- ~ Věnovat **individuální péči** především dítěti s velmi špatným porozuměním
- ~ **Hovořit s dítětem** pomalu, jasně, používat krátké věty a povzbuzovat je v komunikaci, používat obrazový a názorný materiál
- ~ Přecházet **od jednodušších aktivit ke složitějším**
Zvláště zpočátku docházky, při adaptačním období, je vhodné zařazovat aktivity nezávislé na jazyku, případně s jasnými a srozumitelnými pravidly.

Komunikace s rodiči – Co dělat, když...

... rodič má jen základní znalost češtiny?

- ~ Přizvat tlumočníka na úvodní setkání,
- ~ na nástěnce používat jednoduché texty – nejlépe heslovité,
- ~ raději používat písemnou formu komunikace, využívat internetový překladáč,
- ~ rodičům lze doporučit kurzy češtiny pro cizince (viz odkaz na další organizace podporující rodiny s migrační zkušeností),
- ~ viz kapitola 1.

... rodiče mají odlišná očekávání od vzdělávacího systému?

- ~ Na úvodní schůzce využít PP prezentace a představit rodičům hodnoty školy a seznámit je se základními charakteristikami českého vzdělávacího systému,
- ~ seznámit pedagogický sbor s informacemi o zemi původu dítěte (zahraniční vzdělávací systémy, kulturní profily států),
- ~ využít služeb interkulturních pracovníků a komunitních tlumočnicků.

... rodiče odmítají odklad školní docházky u svého dítěte, i když mu byl doporučen. Jak vysvětlit rodičům přínosy odkladu školní docházky?

- ~ Dítě získá rok navíc na lepší osvojení jazyka, orientaci v českém prostředí,
- ~ dítě může „dozrát“ také v oblasti sociální, odklad školní docházky může zvýšit sebevědomí dětí v sociálních interakcích,
- ~ vhodné je předat rodičům leták o PPP (součást přílohy),
- ~ a případně seznámit rodiče s možností docházky do přípravného ročníku ZŠ.

Komunikace s dítětem – Co dělat, když...

... dítě nemluví, nekomunikuje s ostatními dětmi ani pedagogy?

- ~ Dát dítěti prostor k mluvení, ale nenutit jej,
- ~ počítat s tím, že dítě může procházet tichým obdobím (viz kap. 3),
- ~ projevit zájem o jeho mateřský jazyk (naučit se několik slov v jeho jazyce, pozitivně hodnotit jeho jazykový projev v mateřském jazyce),
- ~ využít komunikační karty, režim dne (umožnit komunikaci základních potřeb),
- ~ zjistit, zda dítě komunikuje ve svém rodném jazyce, v případě podezření na narušenou schopnost komunikace u dítěte lze rodičům doporučit [návštěvu SPC](#), která pracují s dětmi s vadami řeči.

... adaptace u dítěte neprobíhá podle očekávání, dítě v mateřské škole pláče a nechce se zapojit do činností?

- ~ Domluvit schůzku s rodiči, zeptat se na projevy dítěte doma (zda je např. vzdorovitě, agresivní, unavené, spavé... to vše jsou známky toho, že adaptace je pro dítě náročná a je potřeba jej podpořit),
- ~ prodloužit adaptační plán, případně se v adaptačním plánu vrátit o krok zpět,
- ~ nenutit dítě do činností, nechat dítěti možnost dění ve třídě jen pozorovat,
- ~ využít adaptační aktivity pro děti od METY.

... dítě odmítá český jazyk?

- ~ Hledat k dítěti cestu přes jeho zájmy a oblíbené aktivity,
- ~ využít maňásky, dramatizaci, pantomimu,
- ~ český jazyk zapojovat hravě do individuální práce, je-li to možné, nabídnout dítěti možnost navštěvovat „jazykové chvílky“,
- ~ zjistit jazykovou biografii dítěte (např. s kolika jazyky dítě přichází do kontaktu, zda např. čeština není pro dítě třetí nebo další jazyk).

... je ve třídě více dětí stejného mateřského jazyka a vzájemně komunikují ve svém jazyce?

- ~ Je důležité si uvědomit, že je pro dítě pobyt v cizím jazykovém prostředí velmi náročný a zahlcující a je přirozené, že se děti vztahují ke svým spolužákům mluvícím stejným jazykem,
- ~ není vhodné dětem zakazovat mluvit svým mateřským jazykem, je však možné omezit tento jazykový projev časově nebo prostorově,
- ~ je např. možné zavést pravidlo, že ve třídě mluvíme všichni česky, abychom si vzájemně rozuměli; nebo naopak např. na zahradě / po kroužku / po odpočívání / v herně můžeme mluvit svým jazykem.

Komunikace s dítětem – Co dělat, když...

... dítě v běžném projevu používá chybně češtinu? Je vhodné ho opravovat?

- ~ V běžném projevu je důležité verbální projev dítěte přijímat a oceňovat snahu o komunikaci,
- ~ opravovat lze dítě nenásilnou formou, tj. parafrázováním (např. dítě nepoužije správně rodovou shodu, řekne: „To je modrá auto.“ Učitelka může tuto chybu nenásilně korigovat parafrází a zároveň ocenit jazykový projev dítěte: „Aha, to je auto. To auto je modré. To auto je moc hezké.“)

... jak pracovat s vícejazyčným dítětem individuálně, když je ve třídě velký počet dětí (případně jsou přítomny další děti se SVP)?

- ~ Pokud je ve třídě asistent pedagoga, je vhodné jej pro individuální práci využít,
- ~ aktivně vyhledávat chvíle během dne (např. při oblékání, při nejrůznějších prostojích, na procházce vzít vícejazyčné dítě za ruku, při volné hře apod.),
- ~ je také důležité, aby na sebe pedagogové nekladli příliš vysoké nároky, při vyšším počtu dětí ve třídě není možné práci vždy individualizovat.

... se u dítěte objevuje agresivní chování?

- ~ To může vycházet z frustrace z jazykové bariéry a nemožnosti se vyjádřit; je potřeba zajistit základní komunikaci (komunikační karty, případně využít mateřský jazyk dítěte),
- ~ je nezbytné zajistit bezpečné prostředí (fyzické i emoční) nejen pro dítě s náročným chováním, ale také pro jeho okolí,
- ~ vhodné jsou v těchto případech fyzické aktivity, arteterapeutické a muzikoterapeutické techniky (viz kap. 3),
- ~ v případě, že projevy agresivního chování přetrvávají, je vhodné, aby třídní učitel doporučil rodičům návštěvu PPP či klinického psychologa,
- ~ je třeba respektovat vyhlášku č. 72/2005, která uvádí, že podmínkou poskytnutí psychologické nebo speciálněpedagogické poradenské služby je písemný souhlas zákonného zástupce.

Komunikace s dítětem – Co dělat, když...

... se ve třídě objevují náznaky šikany nebo nevhodného chování?

- ~ V případě rozkrytí takového chování by měl učitel zvolit vhodný způsob nápravy, rozhovor s dítětem, které ubližuje (např. srozumitelně dítěti sdělit, že porušilo stanovená pravidla; navrhnout a ukázat mu adekvátní varianty v projevech chování; jakmile je to možné, ocenit jeho zlepšení),
- ~ zavést ochranný režim oběti (např. MŠ může nastavit přísnější dozor; v komplikovanějším případě a v rámci možností oběť a agresora od sebe oddělit),
- ~ pracovat s celou třídou (např. zvolit adaptační aktivity s cílem podpořit spolupráci mezi dětmi a rozvoj empatie, možné je využít pohádky, příběhy a jejich dramatizaci),
- ~ MŠ může též zajistit podporu učitelů (např. v podpoře dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v této oblasti),
- ~ šikaně je vhodné předcházet pomocí preventivních programů (například Persona Dolls, organizuje Člověk v tísni o. p. s.),
- ~ vždy je třeba situaci konzultovat v pedagogickém týmu a s vedením MŠ.

Závěr

Tato příručka vznikla na základě spolupráce mezi učitelkou Bc. Kateřinou Urbanovou z MŠ Chabařovická a neziskovou organizací META, o. p. s., v projektu **Naše čtvrt' 2** (reg. č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/20_079/0002117), který je spolufinancován Evropskou unií v rámci Operačního programu Praha – pól růstu ČR.

Organizace, na které se lze obrátit v rámci začleňování vícejazyčných dětí

Organizace	Interkulturní práce/tlumočení	Doučování ČDJ	Kurzy ČDJ	Psychologické a psychosociální poradenství pro děti a rodiče	Volnočasové aktivity	Multikulturní programy pro školy	Kurzy a semináře pro pedagogy
InBáze	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
META, o. p. s.	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓
Poradna pro integraci	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Integrační centrum Praha	✓	✗	✓	✗	✗	✗	✗
Centrum pro integraci cizinců	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✓
Sdružení pro migraci a integraci	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗
Centrum demokrat. vzdělávání	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✓
NPI	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓

Inspirace a doporučená literatura z organizace META, o. p. s.

Metodiky, příručky

- ~ LINHARTOVÁ, Tereza.
Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách.
Praha: META, o. p. s., 2018. ISBN 978-80-88171-18-8. (metodika, dostupné z: https://cloud.meta-ops.eu/wp-content/uploads/2022/08/metodika_web.pdf)
- ~ PROKOPOVÁ, Zuzana (ed.), POETA, Milena, TITĚROVÁ, Kristýna.
Asistujeme u dětí s odlišným mateřským jazykem. Praktická příručka pro asistenty a asistentky pedagoga v ZŠ.
Praha: META, o. p. s., 2022. ISBN 978-80-88171-34-8. (dostupné z: <https://meta-ops.eu/publikace/asistujeme-u-deti-s-odlisnym-materskym-jazykem-prakticka-prirucka-pro-asistenty-a-asistentky-pedagoga-v-zs/>)

Práce s migrační zkušeností a traumatem

- ~ ***Vzdělávací projekt Putování s Carly.***
Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/zdroje-inspirace/putovani-s-carly>

Práce s celou třídou

- ~ LINHARTOVÁ, Tereza, RISTIĆ, Petra, HANUŠKOVÁ, Kateřina, CHMELÍKOVÁ, Kristýna, BROMOVÁ, Klára.
Nápadníček aktivit pro MŠ. Činnosti pro celou třídu s ohledem na děti s odlišným mateřským jazykem. 2. vydání.
Praha: META, o. p. s., 2020. ISBN 978-80-88171-25-6. (dostupné z: https://meta-ops.eu/wp-content/uploads/2019/12/meta_napadnicek_07_2vydani_elverze.pdf)

ČDJ a podpora vícejazyčnosti

- ~ Obsáhlý seznam učebnic a pracovních listů pro nečtenáře dostupný z <https://inkluzivniskola.cz/ucebni-materialy-pro-ms>
- ~ DOLEŽÍ, L. (ed.). ***Začínáme učit češtinu pro děti-cizince. Příručka pro lektorky a lektory.*** Praha: AUČCCJ – Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka, 2015. ISBN 978-80-260-7506-6. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/zaciname-ucit-cestinu-pro-deti-cizince-mladsi-skolni-vek.pdf>.

Zdroje

- ~ ALLPORT, Gordon. *The nature of prejudice.* Cambridge: Mass. Perseus Books, 2003. ID 406403371.
- ~ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet.* 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. 256 s. ISBN 978-80-247-4435-3.
- ~ MORAN, Robert T., HARRIS, Philip R., MORAN, Sarah V. *Managing cultural differences: global leadership strategies for the 21st century.* 7th ed. Amsterdam: Elsevier, 2007. xvi, 708 s. Managing cultural differences series. ISBN 978-0-7506-8247-3.
- ~ MORGENSTERNOVÁ, Monika a kol. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 218 s. ISBN 978-80-246-1361-1.

